

УДК 340.132.1:796(477)

Г. М. Гніздовська

аспірантка

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

кафедра цивільно-правових дисциплін

Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН В СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ В УКРАЇНІ (ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ)

Стаття містить аналіз загальних основ правового регулювання суспільних відносин в сфері професійного спорту в Україні.

Ключові слова: професійний спорт, професійні спортивні відносини, правове регулювання.

У зв'язку з тим, що професійний спорт є одним з найбільш специфічних та динамічних суспільних явищ, зростає необхідність його чіткого правового регулювання. Але на даному етапі розвитку відносини в сфері професійного спорту в Україні на законодавчому рівні практично не врегульовані. Це призводить до багатьох негативних наслідків, які, перш за все, виникають у сфері взаємодії суб'єктів професійних спортивних відносин. При їх взаємодії найчастіше порушуються суб'єктивні права професійних спортсменів, оскільки, як правило, саме вони є більш незахищеною стороною в професійних спортивних відносинах і тому потребують особливої правової охорони. У зв'язку з цим назріла гостра необхідність у чіткій правовій регламентації відносин в сфері професійного спорту [1, с. 4].

На даний момент правове регулювання професійних спортивних відносин здійснюється переважно за допомогою норм цивільного та трудового права, між якими нерідко виникають колізії. Тим часом законодавець не дає чіткої відповіді на питання щодо співвідношення норм даних галузей права при регулюванні професійних спортивних відносин. Враховуючи зазначене, дослідження питань цивільно-правового регулювання відносин в сфері професійного спорту є необхідним і своєчасним, як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

Незважаючи на те, що на теоретичному рівні питання правового регулювання професійних спортивних відносин в Україні не розроблені належним чином, неможливо не виділити цивілістів, які досліджують сферу правового регулювання професійного спорту. До їх числа можна віднести: А. Ю. Бордюгову (питання спортивного права та його місця в національній правовій системі), С. М. Стороженко (хуліганство під час проведення спортивних заходів), О. Д. Сокурєнко (міжнародне спортивне право як основа для формування національної галузі права «Спортивне право України»), В. Н. Платонова (основи правового регулювання олімпійського спорту) та деяких інших науковців.

Більш детально та всебічно питання правового регулювання професійного спорту розроблені у працях зарубіжних вчених, таких, як: О. С. Августимова, С. В. Алексеев, О. М. Брілліантова, А. А. Глашев, В. В. Кузін, М. Є. Кутепов, М. Ю. Мінаєв, Нафцигер Джеймс, В. Н. Платонов, А. О. Романов, Роберт Сикман, Уільям Фелопс, Кен Фостер, Хілперт Хорхст, Н. Н. Чабан та ін. [2, с. 10].

Метою даної статті є теоретичний аналіз суспільних відносин у сфері професійного спорту, видів професійної спортивної діяльності правових джерел, які регулюють відносини у сфері професійного спорту в Україні та відповідні відносини на світовому рівні.

Щоб виявити специфіку регулювання суспільних відносин у сфері професійного спорту необхідно визначитись, які саме відносини охоплюються поняттям «відносини в сфері професійного спорту» та здійснити їх класифікацію.

Суспільні відносини, які виникають щоденно між суб'єктами діяльності в сфері фізичної культури та спорту перетворюються на спортивні правовідносини тоді, коли на них розповсюджується дія норм, які містяться в найрізноманітніших нормативно-правових актах спортивного законодавства. Навіть правила змагань до певної міри вже є засобами регулювання, за своїм складом це регулюючі норми, недотримання яких тягне за собою відповідальність [2, с. 119].

Категорія спортивних правовідносин є малодослідженою, оскільки така категорія правовідносин, як спортивні, виникла порівняно нещодавно, а предметом цілеспрямованого правового регулювання спортивні відносини стали лише в середині ХХ століття [2, с. 120].

В силу того, що професійний спорт є відносно відокремленою та самостійною сферою суспільних відносин, досліджувана сфера справедливо охарактеризована у науковій літературі, як «сукупність суспільних відносин приватного і публічного характеру, що виникають між суб'єктами у зв'язку з їх участю у професійній спортивній діяльності [1, с. 29].

До суспільних відносин приватного характеру в сфері професійного спорту, перш за все, необхідно віднести суспільні відносини, які виникають на основі цивільних та трудових договорів. Це одна з найбільш великих груп суспільних відносин, які виникають між суб'єктами у зв'язку з їх участю у професійній спортивній діяльності.

Суб'єктами цієї групи відносин виступають спортсмени-професіонали, професійні спортивні клуби, федерації різних видів спорту (у тому числі і міжнародні), фахівці, що працюють у сфері професійного спорту (тренери, адміністратори, лікарі, масажисти, юристи, прес-секретарі, тощо), спортивні агенти і глядачі [1, с. 29].

До другої групи відносин, що виникають між суб'єктами у зв'язку з їх участю у професійній спортивній діяльності, можна «зарахувати такі зв'язки, які будуються на протилежному суті приватних відносин принципів влади і підпорядкування. Це, головним чином, адміністративні (публічне управління професійним спортом) і податкові відносини у сфері професійного спорту» [3, с. 102].

При цьому, коло суб'єктів даних відносин обмежується суб'єктами владних повноважень, які здійснюють контроль та нагляд за іншими суб'єктами суспільних відносин у професійному спорті.

Професійні спортивні відносини, як було зазначено, виникають при здійсненні професійної спортивної діяльності, яка включає ігрову фізкультурно-спортивну діяльність, спортивно-суддівську та тренерську діяльність, а також роботу інших фахівців у галузі професійного спорту (лікарів, масажистів, консультантів, психологів, технічних працівників та інших).

Таким чином, у структурі суспільних відносин, що виникають з приводу професійної спортивної діяльності, потрібно виділяти професійні спортивні відносини, які в сукупності можна визначити як систему (комплекс) суспільних відносин, що складаються між суб'єктами професійної спортивної діяльності [1, с. 30].

До нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері професійного спорту, відносяться:

1) Конституція України. Державна підтримка фізичної культури і спорту відображена в ст. 49 Конституції України, яка закріплює обов'язок держави дбати про розвиток фізичної культури і спорту;

2) Закони України («Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 року, «Про антидопінговий контроль у спорті» від 5 квітня 2001 року, «Про підтримку олімпійського, паролімпійського руху та спорту вищих досягнень в Україні» від 14 вересня 2000 року);

3) нормативно-правові акти суб'єктів системи спорту та фізичної культури;

4) підзаконні нормативно-правові акти органів державної влади у сфері фізичної культури та спорту (наприклад, Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту», Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2007–2011 роки»;

5) міжнародно-правові акти в галузі спорту та фізичної культури;

6) нормативно-правові договори.

При цьому, слід зауважити, що, на відміну від інших комплексних галузей права України (муніципального, бюджетного), головний нормативно-правовий акт системи спортивного законодавства і, одночасно, первинне джерело спортивного права, був прийнятий не на виконання Конституції (як, наприклад, закон України «Про місцеве самоврядування» 1997 року та Бюджетний кодекс 2001 року), а на три роки раніше до прийняття Конституції України, у 1993 році [2, с.105].

Закон «Про фізичну культуру і спорт» хоча й зазнав кількох змін, не відповідає вимогам сучасності та міжнародним спортивним стандартам. Тому у 2009 році Верховна Рада України ухвалила нову редакцію Закону України «Про фізичну культуру і спорт», який був підписаний Президентом 11 грудня 2009 року. У новій редакції вперше законодавчо закріплені такі поняття, як спорт, спортивна діяльність, суб'єкти сфери фізичної культури і спорту, спортивні заходи, спортивне змагання та інші. Крім того, у розділі II «Суб'єкти сфери фізичної культури і спорту» був розши-

рений та визначений перелік суб'єктів сфери фізичної культури і спорту. Нова редакція набере чинності 01 січня 2011 року.

Природно, що є багато питань, які регулюються окремими нормами інших нормативно-правових актів України (кодифікованими та не кодифікованими), наприклад, Цивільним, Кримінальним та Господарським кодексами, Кодексом законів про працю, Законами України «Про об'єднання громадян», «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», «Про страхування», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», «Про авторське право і суміжні права», «Про рекламу» тощо [2, с. 106].

До нормативно-правових актів суб'єктів системи спорту та фізичної культури відносяться статuti таких організацій, дисциплінарні кодекси, регламенти та правила різних видів змагань, директиви, рекомендації тощо. Такі акти, що приймаються міжнародними спортивними організаціями, носять переважно рекомендаційний характер і ніби дають можливість робити корективи з урахуванням національного законодавства. Проте, особливістю саме сфери спорту є те, що на практиці вимоги, які містяться в нормах таких актів є обов'язковими [2, с. 106].

Так, наприклад, на підставі дисциплінарного кодексу, розробленого та застосовуваного Міжнародною федерацією футбольних асоціацій (ФІФА), Федерація футболу України розробила власні дисциплінарні правила, які застосовує до всіх осіб, задіяних у футболі на теренах України [2, с. 107].

До міжнародно-правових актів в галузі спорту та фізичної культури відносяться міжнародні договори, акти міжнародних спортивних організацій та міжнародні договори України (багато та двосторонні). Наприклад, Конвенція проти допінгу ETS № 135 (Страсбург, 16.11.1989), ратифікована Україною 15.03.2001, Угода про співробітництво в галузі фізичної культури і спорту держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав, підписана 25.05.2007 та інші.

Виходячи з аналізу нормативно-правових актів у сфері професійного спорту, можна виділити наступні особливості професійних спортивних відносин:

1. У структурі суспільних відносин, що виникають з приводу професійної спортивної діяльності, потрібно виділяти професійні спортивні відносини, які в сукупності можна визначити як систему (комплекс) суспільних відносин, що складаються між суб'єктами професійної спортивної діяльності. Дані відносини мають ряд специфічних особливостей, що дозволяють їх охарактеризувати як особливу сферу правового регулювання [1, с. 50].

2. Професійні спортивні відносини, незважаючи на стрімкий розвиток професійного спорту у нашій державі, практично не врегульовані законодавством. Тому необхідно прийняття єдиного правового комплексу на підставі загальних принципів, що дозволить усунути безліч існуючих проблем та прогалин правового регулювання цих відносин.

3. Професійні спортивні відносини поєднують у собі елементи залежності від волі учасників (договірний елемент) і, водночас, залежності від

підпорядкованості приписам суб'єктів квазі-нормативної діяльності у цій сфері, елемент добровільної квазі-підпорядкованості, який є абсолютно унікальним для сфери спорту. Адже норми, що регламентують проведення змагань, є суто імперативними [2, с. 124].

4. В даний час правове регулювання професійних спортивних відносин здійснюється нормами, в основному, двох правових галузей — цивільного і трудового права, між якими нерідко виникають колізії. Між тим законодавець не дає чіткої відповіді на питання про співвідношення норм даних галузей права при регулюванні професійних спортивних відносин [1, с. 6].

Отже, професійні спортивні відносини можна визначити як врегульовані нормами спортивного права, зокрема, актами саморегуляції спортивних організацій, і гарантовані як державним примусом, так і засобами впливу спортивних організацій, зокрема, міжнародних, суспільні відносини щодо здійснення діяльності у галузі фізичної культури та спорту, учасники яких є носіями немайнових, немайнових, пов'язаних з майновими, деяких майнових, пов'язаних з немайновими суб'єктивних прав і переважно немайнових юридичних обов'язків, що виникають внаслідок реалізації норм, викладених у нормативно-правових актах спортивного законодавства, прийнятих як звичайними суб'єктами нормотворчості, так і в актах саморегуляції спортивних організацій, зокрема, міжнародних [2, с. 125].

Література

1. Васькевич В. П. Гражданско-правовое регулирование отношений в области профессионального спорта: [Электронный ресурс]: Дис. ... канд. юрид. наук. — Казань, 2006. — 216 с.
2. Бордюгова Г. Ю. Міжнародне спортивне право як основа для формування національної галузі права «Спортивне право України»: [Електронний ресурс]: Дис. ... канд. юрид. наук. — К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2009.
3. Чельшев М. Ю. Предпринимательская деятельность в профессиональном спорте: некоторые спорные вопросы законодательства и практики // Бизнес, Менеджмент и Право: Ежеквартальный научно-практический экономико-правовой журнал. — 2003. — № 3.

А. М. Гніздовская

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова,
кафедра гражданско-правовых дисциплин
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ОБЩЕСТВЕННЫХ ОТНОШЕНИЙ В СФЕРЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО СПОРТА В УКРАИНЕ (ОБЩИЕ ОСНОВЫ)

Резюме

Статья содержит анализ общих основ правового регулирования общественных отношений в сфере профессионального спорта в Украине.

Ключевые слова: профессиональный спорт, профессиональные спортивные отношения, правовое регулирование.

G. M. Gnizdovska

Odessa I. I. Mechnikov National University,
The Department of Civil Law Disciplines
Frantsuzskiy Boulevard 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

LEGAL REGULATION OF SOCIAL RELATIONS IN PROFESSIONAL SPORTS IN UKRAINE (GENERAL FUNDAMENTALS)

Summary

The article analyzes the general fundamentals of legal regulation of social relations in professional sports in Ukraine.

Key words: professional sports, professional sports relationships, legal regulation.